

PREDGOVOR

Ovaj broj Muzeologije nastavlja programsko usmjerenje časopisa koje se, u jednom dijelu, odnosi na objavljivanje rezultata povijesno - muzeoloških istraživanja u Hrvatskoj. Studije Žarke Vujić, *Izidor Kršnjavi – pionir muzealne znanosti u Hrvatskoj* i Martine Matijaško, *Gipsani odljevi antičkih umjetničkih djela u prostorijama Filozofskog fakulteta u Zagrebu*, populariziraju teme koje sustavno izgrađuju sliku prikupljanja, obrade i prikazivanja muzejske građe u širem povijesnom kontekstu. U središtu takvog stručnog usmjerenja, objavljene su studije vezane uz značaj pojedinaca u konstituiranju hrvatske muzejske scene - kao što su Mijat Sabljar i Antun Bauer - ili pak istraživanja nastanka i povijesnih promjena važnih muzejskih zbirki (kao što je Zbirka Jelačić).

Ova dva rada vrlo argumentirano otkrivaju nove pojedinosti i uvjerljivo obrazlažu mjesto Izidora Kršnjavija (1845.-1927.) u povijesti hrvatske muzeologije. Pritom se podsjeća na Kršnjavijev golemi doprinos u osmišljavanju i osnivanju muzejskih ustanova analiziranjem nekih od njegovih brojnih tekstova te se govori o njegovim izravnim zaslugama vezanima za nabavu djela antičke skulpture, *Zbirke gipsanih odljeva antičkih umjetničkih djela*, koja su svojom „plemenitom jednostavnošću i tihom veličinom“ bila generacijama ljudi estetski uzor, mjera ljepote.

Profesorica muzeologije Žarka Vujić dugi se niz godina bavi poviješću prikupljanja umjetnina, istraživanjima nastanka muzejskih institucija te fenomenom i funkcioniranjem tržišta umjetnina u Hrvatskoj. O tome svjedoče njeni brojni

radovi koji nisu tek pojedinačno obrađene teme i „slučajevi“ već krajnje studiozne i ozbiljne sinteze; *Postanak i razvoj umjetničkih muzeja u Zagrebu*, *Izvori muzeja u Hrvatskoj* i *Salon Ullrich o stotoj obljetnici*. To su djela koja temeljito i sustavno donose istraživanja o brojnim muzejskim postignućima pojedinaca i o njihovim naporima za osnutak muzejskih institucija te govore o analizi smisla i funkcije muzeja. U tim knjigama Iso Kršnjavi, dakako, ima neosporno mjesto zbog svojih velikih projekata na području umjetnosti, kulture i obrazovanja kao i zbog djelovanja na području muzeologije. U radu koji ovdje objavljujemo prethodna se istraživanja kolegice Vujić dopunjuju analizom tekstova Ise Kršnjavoga u kojima autorica pronalazi i interpretira muzealnu dimenziju i tako, s pravom, gradi sliku o njemu kao „pioniru muzealne znanosti“ u Hrvatskoj.

Prvi kustos Strossmayerove galerije, prvi urednik njezina kataloga, osnivač Muzeja za umjetnost i obrt i autor njegova prvog statuta, organizator izložbi umjetničkog obrta u Trstu i Budimpešti..... Izidor Kršnjavi imao je jasnu viziju muzeja kao obrazovne i dinamične ustanove, koja bi se trebala ostvarivati u stalnom kontaktu sa univerzitetima i školama; smatra da bi znanstveni rad u muzeju, koji u mnogim slučajevima ne daje rezultate i koji je netransparentan, trebao biti od praktične koristi samom muzeju. . . . Od praktičnih, muzeografskih rješenja i ideja (dizajner izložbi, korištenje lutaka kao muzeografskog pomagala, razmišljanje o svijetlu u galeriji), do efikasnog organizatora izložbi područja su na kojima se okušao Iso Kršnjavi.

U Kršnjavijevu konceptu muzeja za umjetnost i obrt, kolegica Vujić vidi revolucionarni preokret kojeg uspoređuje sa pojavom eko-muzej 70-ih godina prošlog stoljeća.

Koliko je snažna misija Ise Kršnjavog na polju hrvatske muzeologije rječito govori i diplomski rad Martine Matijaško, studentice profesorice Vujić. Radi se o istraživanju postanka i kataložnoj obradi Zbirke gipsanih odljeva najznačajnijih djela grčke i rimske umjetnosti koja su nabavljena za Arheološki odjel Narodnog muzeja u Zagrebu a danas se nalaze u prostorijama Filozofskog fakulteta u Zagrebu. Nabavu tih odljeva omogućio je i inicirao Izidor Kršnjavi.

Od ideje da bude temelj muzeja gipsanih odljeva do danas, Zbirka, koja je stara 120 godina, je doživjela veliku degradaciju. Čestim seljenjem od Rektorata Sveučilišta do podrumskih prostorija u Gundulićevoj, u zgradi Akademije, u Boškovićevoj, Zbirka se uništava, rasipa i propada. I da nije bilo Antuna

Bauera, koji osniva Gipsoteku i Zbirku Arheološkog zavoda uspijeva preseliti i izložiti u Gipsoteci, vjerojatno danas ne bi bilo ni građe za izradu kataloga odljeva djelomično preseljenih u novu zgradu Filozofskog fakulteta u Zagrebu 1961. god. Ovdje je riječ je o 128 kataložkih jedinica odljeva ploča partenonskog friza, 15 odljeva metopa, četiri odljeva figura ukrasa partenonskih zabata, te 16 odljeva različitih antičkih umjetnina. Odljevi koji su danas smješteni na Filozoskom fakultetu dijelovi su originalne Zbirke s kraja 19 st. i upravo je nevjerojatno da njihova vrijednost nije prepoznata i valorizirana ni pri izgradnji nove knjižnice Filozofskog fakulteta, kao ni u prigodi obilježavanja stote godišnjice studija arheologije na Sveučilištu u Zagrebu.

Možda će ovaj broj Muzeologije pomoći da se prigodom 120 godišnjice tog jubileja, 2013. Zbirka dostojno prezentira.

Višnja Zgaga